

Отже, незважаючи на обов'язковість або необов'язковість запровадження місцевих майнових податків, вони є важливими для належного функціонування муніципальних утворень. Оскільки, місцеві платежі податкового характеру виконують вкрай необхідну функцію – поповнення дохідної частини місцевих бюджетів, законодавцем передбачені відповідні гарантійні механізми забезпечення їх встановлення місцевими радами.

Список бібліографічних посилань

1. Конституція України : закон України від 28.06.1996 № 254к/96-ВР // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <http://zakon.rada.gov.ua/laws/main/254к/96-вр> (дата звернення: 17.10.2019).
2. Кригіна Д. Г. До питання про особливості правового регулювання місцевих майнових податків // Сучасні проблеми правової системи та державотворення в Україні : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Запоріжжя, 24–25 берез. 2017 р.). Запоріжжя : Запор. міськ. ГО «Істина», 2017. С. 70–73.
3. Податковий кодекс України : закон України від 02.12.2010 № 2755-VI : в ред. від 01.01.2018 // База даних «Законодавство України» / Верховна Рада України. URL: <https://zakon.rada.gov.ua/laws/show/2755-17> (дата звернення: 17.10.2019).
4. Кригіна Д. Г. Характеристика місцевих майнових податків: правові аспекти // Юридичні науки: історія, сучасний стан та перспективи досліджень : матеріали Міжнар. наук.-практ. конф. (м. Київ, 12–13 трав. 2017 р.) Київ : Центр прав. наук. дослідж., 2017. С. 77–79.
5. Поляк Г. Б. Налоги и налогообложение : учеб. и практикум. 2-е изд. М., 2016. С. 167.

Одержано 26.10.2019

УДК 343.35(430+410+44)

Ольга Володимирівна КРИШЕВИЧ,

*кандидат юридичних наук, доцент,
професор кафедри кримінального права
Національної академії внутрішніх справ*

КРИМІНАЛЬНА ВІДПОВІДАЛЬНІСТЬ ЗА КОРУПЦІЙНІ ЗЛОЧИНИ ЗА ЗАКОНОДАВСТВОМ НІМЕЧЧИНИ, ВЕЛИКОБРИТАНІЇ ТА ФРАНЦІЇ

Основними засадами боротьби з корупцією в Федеративній Республіці **Німеччина** покладено завдання знищення матеріальної, насамперед фінансової бази злочинних угруповань, яке досягається двома шляхами: конфіскаційним (конфіскація майна) і створенням належної правової бази для унеможливлення «відмивання» «брудних» грошей. Особливо слід виділити обов'язок банківських установ надавати правоохоронним органам інформацію про операції з грошима у розмірі понад 20 тис. німецьких марок за умов, що ця інформація буде використана винятково для розслідування. Законом закріплено правило: якщо громадянин робить внесок у банк у розмірі понад 50 тис. німецьких марок, він зобов'язаний пред'явити посвідчення особи. Поняття «корупційний злочин» у законодавстві Німеччини відсутнє незважаючи на значну кількість нормативних актів у сфері запобігання та боротьби з корупцією як на федеральному рівні (наприклад, у Кримінальному кодексі ФРН, Законі від 13.08.1997 року «Про боротьбу з корупцією», Законі від 9.09.1997 року «Про обмеження діяльності службовців за сумісництвом», Директиві Федерального уряду ФРН від 30.07.2004 року «Про запобігання корупції у федеральній адміністрації»), так і на рівні окремих регіонів (наприклад, Закону землі Північний Рейн-Вестфалія від 16.12.2004 року «Про боротьбу з корупцією», Директиви землі Баварія від 13.03.2004 року «Про запобігання та припинення корупції у сфері державного управління», Загального припису від 30.08.2001 року «Про заходи з боротьби з корупцією (особливо про заходи щодо запобігання корупції) Гамбурга», Директиви від 8.10.2002 року «Про боротьбу з корупцією у сфері державного управління Тюрингії» тощо). У законодавстві України міститься не лише визначення понять «корупція», а й «корупційне правопорушення», перелік злочинів, які є корупційними, що дає можливість узагальнити нормативну сутність поняття «корупційний злочин». Зокрема, у Законі ФРН від 13.08.1997 року «Про боротьбу з корупцією» передбачено переважно положення про внесення змін до законодавчих актів, він не містить визначення корупції чи хабарництва. Незважаючи на відсутність законодавчого закріплення поняття корупції, правоохоронні органи Німеччини у своїй діяльності користуються робочим визначенням поняття «корупція», наданим спеціально створеною групою фахівців Міністерства внутрішніх справ і Міністерства юстиції. На їхню думку, корупцію необхідно розуміти як дії, під час вчинення яких службовці використовують своє службове становище, щоб збагатитися матеріальним чи нематеріальним шляхом або збагатити третіх осіб, але на відміну від Німеччини законодавство України містить нормативне визначення корупції. Так, згідно з абзацом шостим ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупцією є використання особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей з метою одержання неправомірної вигоди або прийняття такої вигоди чи прийняття обіцянки/пропозиції такої вигоди для себе чи інших осіб або відповідно обіцянка/пропозиція чи надання неправомірної вигоди особі, зазначеній у ч. 1 ст. 3 цього Закону, або на її вимогу іншим фізичним чи юридичним особам з метою схилити цю особу до протиправного використання наданих їй службових повноважень чи пов'язаних з ними можливостей. А поняття, яке використовується у німецькому законодавстві, – загальним, на практиці в Німеччині, наприклад, досить важко визначити межу між приемним жестом та хабарництвом, а корупція складається з конкретних корупційних діянь, правопорушень, за які законом передбачено відповідальність. В Україні на нормативному рівні введено поняття «корупційне

правопорушення», розглядається в абзаці п'ятим 5 ч. 1 ст. 1 Закону України «Про запобігання корупції» корупційне правопорушення – це діяння, що містить ознаки корупції, вчинене особою, зазначеною у ч. 1 ст. 3 цього Закону, за яке законом встановлено кримінальну, дисциплінарну та/або цивільно-правову відповідальність. Із цього визначення вбачається, що за вчинення корупційного правопорушення в Україні можуть застосовуватися заходи різних видів відповідальності – кримінальної, дисциплінарної та цивільно-правової і такі ж види, а крім того ще й адміністративну відповідальність, за вчинення корупційних правопорушень передбачає законодавство Німеччини. Основні склади злочинів, які можна було б розглядати як корупційні, викладено у нормах КК ФРН у редакції Закону «Про боротьбу з корупцією», що набрав чинності у 1997 році і було значно розширено перелік корупційних злочинів: отримання вигоди (§ 331 КК Німеччини); одержання хабара (§ 332); надання вигоди (§ 333); підкуп (давання хабара) (§ 334); отримання та давання хабара в підприємницькій діяльності (§ 299); угоди, що обмежують конкуренцію у конкурсах (§ 298). Одночасно з цим норму про давання і отримання хабара в приватноправовому обігу законодавець переніс із Закону проти забороненої конкуренції (підкуп службовця – §12) в КК Німеччини. У кримінальному законі Німеччини корупції присвячено дев'ять параграфів, зокрема отриманню вигоди, даванню хабара за вчинення підроблення, отриманню й даванню хабара в господарській сфері та максимальне покарання в КК ФРН за отримання хабара – позбавлення волі до десяти років або накладення штрафу. До корупційних злочинів у буквальному розумінні належать службові злочини (§§ 331–335 КК ФРН), злочини у сфері конкуренції (§§ 298–300 КК ФРН), підкуп виборців (§ 108b КК ФРН), підкуп депутатів (§ 108e КК ФРН). Якщо корупційні злочини розуміти ширше, то до них можна віднести навіть шахрайство (§ 263 КК ФРН), зловживання довірою (§ 266 КК ФРН), легалізацію коштів (§ 261 КК ФРН).

Що стосується **Великобританії**, то перший закон про корупцію в державних органах був прийнятий ще в 1889 році, закони про попередження корупції – в 1906 і 1916 роках, на відміну від традиційних правових принципів ці закони вимагають від посадових осіб доводити свою невинуватість. Безпосередньо корупційні процеси у Великобританії відстежує так званий Комітет Нолана, який було засновано в жовтні 1994 року, його діяльність: це члени парламенту, які працюють консультантами фірм, що прагнуть впливати на державну політику; це колишні міністри та інші посадові особи, що працюють в тих галузях індустрії, регулюванням яких перед тим займалися в уряді.

Характеризуючи законодавство про боротьбу з корупцією Великобританії необхідно звернути увагу на високу правову культуру громадян та сталі традиції професійної етики державної служби. Закон Великобританії «Про боротьбу з хабарництвом» має екстериторіальну дію та передбачає **кримінальне покарання** як за отримання, так і за надання хабара. Його дія поширюється на організації, які ведуть бізнес або мають частку свого бізнесу на території Великобританії, а також на державних службовців, при цьому не має значення, де здійснювалися корупційні дії. Закон про боротьбу з хабарництвом Великобританії (UK Bribery Act) набув чинності 1 липня 2011 р. [1] Цей закон про протидію хабарам і комерційному підкупу, який поширюється на всі компанії, що мають хоча б якийсь бізнес у Великобританії. Bribery Act вважає проявами корупції наступні дії: а) пропозиція хабара, б) отримання хабара, в) пропозиція хабара держслужбовцеві будь-якої іноземної держави; г) потурання комерційної організації хабарництву. Покаранням можуть бути штрафи та ув'язнення, яке може застосовуватися не тільки до корпорацій, а до їх топ-менеджменту (штраф або ув'язнення – до 10 років тюрми). Під дію закону підпадають комерційні організації на території Великобританії та іноземні юридичні особи, які ведуть комерційну діяльність у цій країні. Закон вводить термін – «особа, пов'язана з комерційною організацією», що діє в її інтересах та від її імені (агенти, посередники, дистриб'ютори, консультанти, дочірні компанії). Важливо, що котирування акцій на Лондонській біржі ще не є достатньою підставою, аби підпасти під дію Bribery Act. Відповідно до Bribery Act кожна компанія зобов'язується: впроваджувати «антикорупційні процедури»; сформувати «етичний стандарт непримиренного ставлення співробітників компанії до хабарів» з боку керівництва компанії, періодично оцінювати «толерантність своїх контрагентів до хабарництва»; проводити регулярний моніторинг для виявлення корупційних дій своїх співробітників

Антикорупційне законодавство Великобританії визначає наступні корупційні правопорушення: вимога, згода на отримання або отримання хабара, здійснюване службовою особою; пропозиція, обіцянка або давання хабара посадовій особі; хабарництво щодо іноземного посадової особи; нездатність запобігти хабарництву представником організації або всією організацією. Корупційне правопорушення вважається скоєним, якщо особа дає хабар державній посадовій особі, а також пропонує переваги, маючи наміри вплинути на посадову особу, або щоб отримати перевагу при веденні операцій. *Закон встановлює відповідальність за порушення чинного антикорупційного законодавства:* позбавлення волі на строк до десяти років для фізичних осіб; великі штрафи, розмір яких не обмежений законом, і які можуть застосовуватися як до фізичних, так і до юридичних осіб; конфіскація незаконно отриманого прибутку; компанія може бути виключена зі списку постачальників державних органів; у компанії виникають серйозні репутаційні ризики, які можуть вплинути на ринкову вартість компанії. Відповідальність несуть як співробітники компанії, які мають відношення до самого правопорушення (наприклад, керівництво, яке віддавало розпорядження, або працівники, які укладали угоди, і т. д.), так і сама компанія.

Контрольними функціями в області дотримання антикорупційного законодавства Великобританії має Управління по боротьбі з великим шахрайством (UK Serious Fraud Office). Управління є незалежним органом влади Великобританії, яке наділене повноваженнями з проведення розслідувань в сфері злочинів, пов'язаних з шахрайством у великих розмірах і корупцією. Цікаво, що юрисдикція Управління не поширюється на територію Шотландії, острова Мен і Нормандських островів. Глава Управління призначається і підпорядковується Генеральному прокурору Великобританії.

В кінці 2011 року був створений спеціальний відділ по збору інформації, отриманої від фізичних та юридичних осіб щодо діяльності чиновників, організацій та фізичних осіб, які порушують положення Закону про хабарництво.

Інформація збирається конфіденційним шляхом і надає істотну допомогу органам влади Великобританії в розслідуванні корупційних злочинів.

Дача хабара посадовій особі іноземної держави є правопорушенням, якщо дача хабара відбувається громадянином Великобританії або резидентом, незалежно від місця скоєння. Таке правопорушення вважається вчиненим, якщо фізична особа здійснює дачу хабара іноземній державній посадовій особі, а також пропонує переваги офіційній особі: з наміром вплинути на іноземну державну посадову особу в якості посадової особи; щоб зав'язати або зберегти ділові відносини або отримати перевагу при здійсненні ділових операцій; якщо місцеве законодавство не дозволяє і не передбачає, щоб посадова особа піддавалася впливу таких ділових відносин або переваг.

У Франції цілий ряд нормативних актів, спрямованих на протидію корупції, насамперед пов'язаних із фінансовими зловживаннями, як приклад, 1990 році прийнято закон, згідно з яким кредитні установи мають особливо уважно ставитися до капіталів, походження яких пов'язане з організованою злочинністю. Йдеться про виявлення порушень, пов'язаних із фальсифікацією чеків та векселів, переданих на інкасацію. Законодавством передбачено право на негайне зупинення функціонування рахунку, якщо встановлено, що службовець відкрив його з метою ухилення від податків. Для захисту інтересів суспільства виконання контрольних функцій покладено і на недержавні комерційні структури, зокрема на фінансово-кредитні установи. Крім того, законодавство Франції зобов'язує фінансових посередників встановлювати особу своїх клієнтів, надавати довідки про третіх осіб, на користь яких здійснюються перерахування, передбачає відповідальність банківського працівника в разі прийняття фальшивого документа. Крім того, у Франції міністри, а також депутати занесені до особливого офіційного списку, оскільки перед вступом на посаду всі вони мають подати звіт про власний матеріальний стан та родичів (до звіту записуються відомості про нерухомість, цінні папери, акції, банківські рахунки). Також ці дані детально перевіряються спеціальною державною комісією і, якщо комісія визнає звіт державного діяча неповним або неправдивим, то до нього можуть бути застосовані найсуворіші санкції. Кримінальне законодавство Франції складає Кримінальний кодекс Франції, де у розділі 5 «Корупційні діяння осіб, які не виконують публічні функції» передбачена відповідальність за активний та пасивний комерційний підкуп (підкуп у приватному секторі) (ст. 445-1 КК). Активний підкуп у приватному секторі визначається як здійснювана безпосередньо або через посередників незаконна пропозиція, обіцянка, надання подарунків, підношень або будь-якої іншої переваги (вигоди) особі, яка не є публічною посадовою особою та яка в рамках професійної або соціальної діяльності займає керівні посади для будь-якої особи або організації для того щоб схилити таку приватну сторону до виконання (підкуп для майбутніх дій або винагорода за вчинене) або невиконання певних дій в рамках його або її повноважень, або завдяки його або її повноваженням, в порушення його або її законних, договірних або професійних обов'язків (активний підкуп) [2]. Зокрема згідно з кримінальним законодавством Франції злочином є дача та отримання хабара особами, що здійснюють у вищезазначеній країні державні повноваження або займають державну чи виборну посаду (статті 433-1 та 432-АА Кримінального Кодексу). Стаття 434-9 згаданого Кодексу встановлює відповідальність за дачу хабара магістрам, третейським суддям, експертам чи будь-яким особам, яким судовою владою доручено виконання функцій примирення та посередництва, а також за отримання ними хабара та підкуп свідка. Законом №2000-595 від 30.06.2000 року внесено зміни до Кримінального та Кримінально-процесуального кодексів, згідно з якими збільшився перелік злочинів у згаданій сфері, зокрема кримінально-караними діяннями вважаються також підкуп іноземної державної посадової особи при проведенні міжнародних комерційних операцій, підкуп посадових осіб Європейського співтовариства, національних посадових осіб іншої держави – члена ЄС або отримання хабара такими особами.

Список бібліографічних посилань

1. Закон про боротьбу з хабарництвом Великобританії (UK Bribery Act) // Legislation.gov.uk. URL: <http://www.legislation.gov.uk/all?title=UK%20Bribery%20Act> (дата звернення: 17.10.2019).
2. Overview of Anti-Bribery Laws. URL: <http://globalcompliancenews.com/download/baker-mckenzie-overview-anti-bribery-laws-emea-2014> (дата звернення: 17.10.2019).

Одержано 24.10.2019

УДК 347(477)(075.8)

Володимир Андрійович КРОЙТОР,

кандидат юридичних наук, професор,

професор кафедри цивільного права та процесу факультету № 6

Харківського національного університету внутрішніх справ;

 <https://orcid.org/0000-0002-1849-5721>

ПРОБЛЕМИ ЗАСТОСУВАННЯ ПРИНЦИПУ ЗМАГАЛЬНОСТІ В ГОСПОДАРСЬКОМУ СУДОЧИНСТВІ

При розробці, прийнятті чинного ГПК України, у тому числі й тих положень, що стосуються основних засад (принципів) господарського процесу, були враховані базові постулати, закладені в міжнародно-правових актах, ратифікованих Україною. Зокрема, чинний ГПК України базується на закріпленні принципів господарського процесу згідно зі ст. 8 Загальної декларації прав людини від 10.12.1948 р., в якій закріплено право кожної людини на ефективне